

N:o 13.

Ank. till Riksd. Kansli den 1 Maj 1882, kl. 11 f. m.

*Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 7,
med anledning af väckt fråga om ändring af förord-
ningen den 6 Augusti 1881 angående förbud mot lotterier.*

Kammaren har behagat till Utskottet hänvisa en motion (N:o 121) af Herr *A. Hedin*, att

Andra Kammarerna för sin del besluter, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t ville så till vida förändra ofvannämnda förordning, att den icke varder tillämplig å utländska premieobligationer, utgifna af stat eller kommun, dock att handel med så kallade promesser fortfarande vare förbjuden.

Motionären anför såsom skäl för denna hemställen,

att Riksdagens skrifvelse af den 14 Maj 1880 med anhållan om »sådan förklaring af hvad med *lotteri* i Kongl. förordningen den 21 Mars 1844 förstås, att det med samma förordning åsyftade ändamål må kunna vinnas fullständigare än hvad som hittills visat sig vara fallet», föranledes af de lotteriföretag, som »anknyta sig till literär förläggareverksamhet», och att sålunda den nya förordningens bestämmelser, som drabba alla premieobligationer utom svenska statens af år 1860, gå vida utöfver hvad Riksdagen afsett;

att, om äfven ordalagen i Riksdagens skrifvelse äro så pass generella, att under dem kan inrymmas mer än blott de antydda literära lotteriföretagen, Riksdagen likväl så mycket mindre kan antagas hafva afsett utländska premieobligationer, som ju dessa i motsats mot vanliga lotte-

rier erbjuda ett tillfälle att *bevara* ett kapital, som för det stora flertalet af deltagare i vanliga lotterier går *förloradt*;

att emellertid den nya lotteriförordningen skall medföra den verkan, att de besparingar, som hittills nedlagts i premieobligationer, komma att vandra till de utländska klasslotterierna eller ock på annat sätt förslösas;

att hon plötsligen minskat värdet af tusentals personers välfångna egendom; samt

att, då en hemställan från Riksdagen föranledt den nya förordningen, det torde vara Riksdagens pligt mot talrike svenske medborgare att söka åstadkomma rättelse.

Motionären har påpekat, att de lotteriföretag, som »anknyta sig till literär förläggareverksamhet», spelade hufvudrollen i den motion, de utskottsutlåtanden och de debatter, som föregingo 1880 års Riksdags beslut om aflåtande af förutnämnda skrifvelse, och att man af ifrågasvarande riksdagsförhandlingar ingalunda kan draga den slutsatsen, att Riksdagen skulle hafva velat tillintetgöra den yttring af sparsamhetsåhågen, hvartill utländska premie-obligationer öppnat ett under senare åren hos oss mer och mer anlitat tillfälle. Giltigheten af denna motionärens erinran angående det begränsade syftet för Riksdagens skrifvelse styrkes ytterligare, om man betraktar de förhandlingar rörande särskilda sidor af lotterifrågan, som egt rum vid de senaste tre ständsriksdagarne och vid nio riksdagar under det nya representationsskicket. Ty de många förslagen hafva — när man frånser dem, som gått ut på återgång till lotterifrihet — afsett blott att förtydliga och förfullständiga 1844 års förordning, således att förekomma lotterispel i den betydelse, som det allmänna föreställningssättet fäster vid detta ord. En hastig återblick på dessa riksdagsförhandlingar torde därför ej vara ur vägen.

Redan år 1828 hade Kongl. Maj:t proponerat, att den för statens räkning i öfverensstämmelse med Kongl. kungörelsen den 16 April 1771 idkade lotterirörelse (»Kungl. nummer-lotteriet») skulle upphöra, men Riksdagen hade då icke godkänt förslaget. Rikets Ständer vid 1840—41 års riksdag beslöto åter, att nummerlotteriet skulle med utgången af 1840 upphöra, anförande såsom skäl för detta beslut, att denna inrättning »på en mängd spelande, så väl i moraliskt som ekonomiskt hänseende, utöfvat ett skadligt inflytande», att det innebure en motsägelse att, »under gällande förbud mot hasardspel i allmänhet, med statens skydd hägna en inrättning, hvars verkningar på den obildade och oerfarne äro nästan lika förderfliga som de, hvilka af andra hasardspel förorsakas»,

samt att det vore »föga öfverensstämmande med statens värdighet att, endast i betraktande af den från berörda lotteri härflytande vinst, bibehålla en inrättning, som ur moralitetens synpunkt icke kan godkännas». Samma Riksdag aflät till Kongl. Maj:t en skrifvelse med anhållan, så väl att det uti Kongl. brefvet den 11 December 1783, kungjordt genom Kommerskollegiets kungörelse den 28 Januari 1784, stadgade förbud emot försäljning af lotter här i riket för utländska lotteriers räkning måtte, med upphäfvande af Kongl. brefvet den 6 Juni 1826, varda till dess kraft och verkan förnyadt, som ock att alla enskilda lotteriföretag, af hvad bekaffenhet de vara må, å fast eller lös egendom måtte vid betydligt vite förbjudas, samt att, i händelse Kongl. nummer-lotteriet ej komme att afskaffas, det äfvenledes måtte förbjudas att inrätta något lotteri, grundadt på dess dragningar. I motiven till denna hemställan heter det bland annat, att genom Kongl. kungörelsen den 2 Augusti 1792 alla äfventyrliga spel blifvit helt och hållet förbudna, och att »det icke kan förbises, att lotterier, af hvad beskaffenhet de vara må, äro att anse såsom de mest äfventyrliga spel», att hoppet om vinst ofta förledde »äfven helt och hållet obemedlade personer att på lotterispel uppoffra penningtillgångar, nödvändiga för fyllandet af egna och icke sällan deras familjers oundgängligaste behof» o. s. v. Korteligen sagdt, Rikets Ständer betraktade lotterierna såsom en anledning till ruinerande hasardspel, och begärde därför det förbud, som Kongl. Maj:t sedermera utfärdade genom förordningen den 21 Mars 1844. Sådant var upphovet till nu gällande lagstiftning mot lotterier, och sådan är äfven grundtonen i de senare förhandlingarna om förbättringar i denna lagstiftning.

Dels har man nemligen önskat att stäfja tidningarnas lotteriannonsering. Den allmänna rättskänslan har upprest sig emot, att ett förhafvande, som enligt 1844 års förordning straffades med konfiskering af lotteriföremålen, då dessa bestode i lösören, samt böter från 10 till 100, i visst fall ända till 500 riksdaler, eller, vid bristande tillgång till böterna, ända till ett års fängelse »med lämpligt arbete», skulle vara strafflöst, då det med tryckpressens och postverkets mäktiga hjälpmedel bedrefs i stor skala. Denna del af frågan har behandlats vid riksdagarne 1867, 1872, 1873, 1880, 1881, 1882. (Jemför också Ekonomi-Utskottets utlåtande N:o 45 vid riksdagen 1859—1860 och Lag-Utskottets utlåtande N:o 3 vid 1865—1866 års riksdag.)

Dels har man velat hindra lotteri-inbjudningars spridning genom postverkets biträde och för sådant ändamål ifrågasatt tillämpning äfven å tidningar af förbudet mot befordran genom posten af meddelanden om lotterier. (Jemför Bevillnings-Utskottets utlåtande N:o 5 år 1876

och Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 12 samma år, samt Bevillnings-Utskottets utlåtande N:o 8 år 1880.)

Dels har man afsett att, genom förtydligande af 1844 års lotteriförordning, förekomma fortsättning af flere olikartade försök att kringgå dess bestämmelser (jmför Lag-Utskottets utlåtanden N:is 15 och 86 år 1867), i hvilket syfte det slutligen blef de literära lotterierna förbehållet att föranleda det riksdagsbeslut, som innefattas i skrifvelsen af den 14 Maj 1880.

Dels har man påyrkat upphäfvande af det i 1844 års förordning medgifna undantag för välgörenhets- med flere lotterier. (Jemför motion N:o 109 i Andra Kammaren 1871, Lag-Utskottets utlåtande N:o 31 år 1872 och samma Utskotts utlåtande N:o 8 år 1873.)

Dels har man slutligen förordat utsträckt rätt att inrätta lotterier (jmför Lag-Utskottets utlåtande N:o 25 år 1868, samma Utskotts utlåtande N:o 8 år 1873), eller till och med yrkat inrättande af ett offentligt penninglotteri (jmför Lag-Utskottets sistnämnda utlåtande) eller velat göra försäljning af utländska lottsedlar och allmänhetens handledning vid lotterispel — derest nemligen ej utländske lotterikollektörers verksamhet här i landet kunde hämmas — till en statsangelägenhet. (Jemför Ekonomi-Utskottets utlåtande N:o 92 vid 1862—1863 års riksdag.)

Om man nu lemnar å sido de sistnämnda förslagen, hvilka afsett antingen rent af inrättande af ett statslotteri, eller officiel medverkan vid spel å utländska lotterier, eller upphäfvande af lotteriförbudet eller åtminstone utvidgad rätt att anordna lotterier, och hvilka långt ifrån rönt några allmännare sympatier, så gå alla de andra förslagen derpå ut att förekomma lotterispel i ordets vanliga och alldagliga bemärkelse. Deras syfte har således varit ett af förhållandena påkalladt fullständigande och förtydligande af bestämmelserna i 1844 års förordning. Deremot skall man i dessa förhandlingar vid de anförda tolf riksdagarne förgäfvades spana efter ett ord, som antyder, att ens någon af de ifrigaste lotterifierande skulle af den *yttre likheten* mellan utlottning af premieobligationer och vanliga lotteriföretag — nemligen sjelfva lottningsoperationen — hafva låtit sig förledas att förbise *olikheten i sak* mellan båda. Och det kan ej heller rimligtvis bestridas, att olikheten är alltför väsentlig för att medgifva en förvexling. Medan vid de lotterier, som med allt skäl tadlas och motarbetas, det stora flertalet deltagare *uppoffra* sitt insatta kapital och blott en eller annan af spellyckan hugnas med en vinst, *bevarar* ju deremot köparen af en premieobligation det kapital, han deri nedlagt, och får derutöfver någon räntevinst, vare sig blott i form af utlottning-premie, eller såsom årsränta jemte utlottningvinst. Då den nya lotteri-

förordningen, i sin § 7, måst påminna om och taga i sitt hägn svenska statens premieobligationer af år 1860, på samma gång som hon uttalat fördömmelsen öfver alla andra staters premielån, torde det vara på sin plats att såsom exempel på det förra fallet anföra svenska statens så kallade lotterilån. Dess 10-thalers-obligationer äro ej räntebärande, men hvart enda ett af dessa papper utlottas, såsom en hvar kan inhemta genom en flygtig blick på utlottningsplanen (se 1860 års statsrevisorer's berättelse om Riksgäldskontoret), med åtminstone *någon* vinst, hvilken slutligen för det ej af lyckan gynnade flertalet stiger till 80 procent. Den franska *Crédit foncier's* på jordhypotek grundade obligationer afkasta 3 procent, hvartill kommer premievinsten för *en del* af obligationsinnehafvarne. Andra premielån åter (ryska och ungerska staternes) lemna 5 eller 4 procent jemte utlottningsvinst å *alla* obligationsnumren. Är det då rimligt, att blott af det skäl, att en utlottningsoperation med olika fördel för olika deltagare eger rum, med hvarandra jemföra och i samma fördömmelse assimilera en kapitalplacering, som alltid åtföljes af någon räntevinst, och lotterispelarens förlust af både kapital och ränta? Att framställa denna fråga synes Utskottet vara detsamma som att nekande besvara den.

Utskottet är också öfvertygadt derom, att, derest Riksdagen, i stället för att blott i allmänna ordalag inför Kongl. Maj:t anmäla sin önskan, hade utarbetat ett formligt författningsförslag eller åtminstone angifvit grunddragen till en ny förordning i ämnet, förbudsbestämmelser tillämpliga å utländska premieobligationer *icke* skulle hafva kommit att i dess förslag inflyta. Och lika litet som inom Riksdagen fans en tanke ditåt, lika litet hyste de i saken närmast intresserade — de tusentals innehafvarne af utländska obligationer och de få personer, hvilka handla med sådana papper — den ringaste aning om eller farhåga för något dylikt ingrepp i de förres välfångna egendom, eller de senares lofliga yrke, förrän den nya förordningen, lik blixten från en klar himmel, skrämde upp dem ur deras tillit, att Sveriges lag ej kunde vilja såsom så kalladt lotteriskoje betrakta vare sig handeln med främmande statspapper eller den hushållning, som i sådana nedlagt sina besparingar.

Utskottet instämmer sålunda med motionären derutinnan, att den nya lotteriförordningen fått en lydelse, stridande mot Riksdagens afsigt och önskan.

Vidare delar Utskottet äfven motionärens mening, att det förbud, som drabbat utländska premieobligationer, skall tillföra klasslotterierna nya kunder. När man ej kan öfvervinna människors böjelse att fresta lotterilyckan, bör man väl hellre glädjas öfver än omintetgöra utvägen

att leda denna böjelse från de »mest äfventyrliga» bland alla äfventyrliga spel — såsom 1840 års Riksdag benämnde lotterierna — till en af premieobligationernas vinstlockelse uppamnad och närd sparsamhetskåg. Enligt en uppgift, som Utskottet har anledning att hålla för välgrundad, gå till Sverige årligen 60,000 af 150,000 danska lottsedlar. Det vore en underlig sjelfmotsägelse hos lagstiftaren att beklaga lotterispelslusten och genom allehanda åtgärder söka qvarhålla något af de penningssummor, den lockar ur landet, men på samma gång döda den farlige konkurrent, lotterierna fått i premieobligationshandeln, och bryta med sin egen bäste bundsförvandt. En besynnerlig motsägelse också, att stifta lag för enskilda sparbanker och inrätta offentliga postsparkassar, men ej vilja vidgå det faktum, att bland de menniskor, som äro så konstruerade att de helst följa sitt eget hufvud, många finnas, som vilja spara på *sitt* sätt och ej enligt statsmaktens föreskrifter. Underligt äfven, att anse sedligheten bragt i fara genom det slags »lotterispel», hvarvid fortsatt sparsamhet är lotterivinstens outhärliga häfstång och nödvändiga förutsättning.

Äfvenså är det oemotsägligen sant att, såsom motionären säger, den nya förordningen minskat värdet af tusentals obligationsinnehafvares egendom. Utländska premieobligationer, som förut kunde belånas i bankerna, mottagas der ej vidare såsom säkerhet — helt naturligt, då långifvaren ej i påkommande fall kan offentligen utbjuda eller försälja dem. Utskottet har sig bekant, att här af ej ringa olägenhet blifvit följden för arbetare och andre mindre bemedlade, som i obligationer nedlagt sina besparingar, visse om att t. ex. vid sjukdomsfall eller arbetslöshet kunna mot en obligation såsom pant erhålla en tillfällig, ej allt för dyr hjälp. Detta är emellertid blott den ena sidan af den värdedömmning, motionären omtalar. Icke mindre afseende förtjenar den omständigheten, att obligationernas exporterande till försäljning i utlandet, om det än för den rutinerade affärsmannen kan aflöpa utan större förlust, för småfolket bland premieobligationsinnehafvarne — och detta småfolk torde utgöra flertalet — skall medföra en känbar rabatt å besparingar, vunna genom ihärdiga försakelser. Böra nu — hvilket Utskottet för sin del bestrider — sparsamhetens frukter hållas för moraliskt förkastliga endast af det skäl, att vinstlockelsen kan hafva varit sparsamhetssträfvandets enda, eller ett bland dess flere, motiv, eller därför att denna sparkasseform står i samband med en operation, som har lotteriets yttre skepnad, så kunde det väl åtminstone hafva varit nog, att för framtiden hindra en förut loflig verksamhet, men deremot genom officiel afstämpling eller på annat sätt legalisera de utländska premie-

obligationer, som redan funnos i svenska händer. Förordningen har deremot, såsom motionären säger, förringat värdet af denna välfångna egendom. Den har således straffat obligationsinnehafvarne för ett förehafvande, som dittills åtnjutit lagens hägn, och som först genom förordningen af 6 Augusti 1882 fick namn, heder och värdighet af lagbrott.

Utskottet har tillkallat och hört några med frågan mycket förtrogne personer, i akt och mening, bland annat, att söka vinna någon kännedom om betydningen af det svenska kapital, som finnes nedlagdt i utländska premieobligationer. Det har härvid upplysts,

att den af motionären omnämnda petition, som i slutet af förlidet år afgafs till Kongl. Maj:t, räknade tretton- till fjortonhundrade underskrifter, samlade under mindre än fjorton dagars tid;

att i en i Stockholm befintlig obligationshandels böcker finnas antecknade tretusen och några hundrade obligationsinnehafvare, hvilkas obligationer denna firma åtagit sig att kontrollera, och att hos samma firma premieobligationer inköpts af ett »antagligen ännu större antal personer», hvilka ej för nämnda ändamål låtit anteckna sina namn;

att en annan premieobligations-handel i hufvudstaden till omkring 34,000 personer i landsorten dels expedierat dragningslistor, dels försålt obligationer, och i Stockholm årligen till olika personer utlemnat 8 till 10,000 dragningslistor; att samma firma från Oktober 1879 till innevarande år försålt: 400 Antwerpens 100 francs 3 % obligationer, 50 Augsburgs, 50 Bardska, 200 Braunschweigs, 2,000 Bruxelles 100 francs 3 %, 2,000 Bukuresjti 20 fr., 400 Crédit foncier 500 fr., 800 finska statens 10 thaler, 500 Fribourg 15 fr., 200 Milanos 45 fr., 1,100 dito 10 fr., 50 Napoli 150 fr., 100 Paris 400 fr. 3 %, 25 ryska 100 rubel, 50 Sachsen-Meiningen, 100 ungerska 150 floriner, 300 Venezia 30 lire, 50 Wien 100 flor., 200 österrikiska 100 flor. af 1864, 50 dito 100 flor. af 1858, således franska, belgiska, italienska papper till ett värde af omkring 960,000 francs, österrikiska och ungerska till ett värde af omkring 60,000 floriner, samt åtskilliga andra staters och städers till ett värde af omkring 170,000 Reichsmark. »Under antagande» — tillägger firmans nuvarande innehafvare — »att min företrädare under sin tolfåriga verksamhet försålt minst fyra gånger så mycket som jag under de tre år jag innehaft affären, skulle summan blifva cirka 3,844,000 francs, 240,000 floriner, 680,000 Reichsmark.»

Förestående uppgifter äro skriftligen meddelade till Utskottets ordförande. Innehafvaren af en tredje obligationsaffär i hufvudstaden har inför Utskottet muntligen uppgifvit,

att enligt ett af honom uppgjort öfverslag 1,500 till 2,000 obligationsinnehafvare, hvilkas obligationer han åtagit sig att kontrollera, finnas i hans böcker antecknade. Vidare har Utskottet inhemtat,

att hos tvenne andra obligationsfirmor i hufvudstaden finnas, för nämnda kontrollätgård, antecknade hos den ena omkring 500, hos den andra omkring 250 personer;

att så kallade obligationsföreningar stiftats ej blott i Stockholm, der ett mycket stort antal sådana föreningar finnas, utan ock å flere andra orter, bland hvilka nämnas Malmö (2), Lund, Kalmar, Norrköping (2), Varberg, Halmstad, Sköfde, Arvika, Lysekil, Åmål, Lidköping, Skara, Enköping, Trollhättan, Vexjö, Alingsås, Ystad;

att utan tvifvel i svenska händer finnas premieobligationer till ett betydligt belopp, hvilkas inköp *icke* förmedlats af nu eller tillförene bestående svenska agenturer;

att af en bland de förutnämnda i hufvudstaden befintliga firmornas talrika kunder ej mindre än 1,300 personer inköpt sina obligationer medelst kontraktsevenligt bestämda afbetalningar.

Detta till någon ledning för omdömet om betydenheten af det svenska kapital, som placerats i utländska premieobligationer.

Utskottet vill slutligen nämna, men förmår ej återgifva det allvar och den värme, hvarmed en målsman för *arbetarnes* obligationsföreningar inför Utskottet framhållit, hurusom dessa föreningar, liksom t. ex. byggnadsföreningarna, verksamt täfla med kroglifvets lockelser och åt arbetaren rädda mången penning till hjälp i nödens stund.

Hos Utskottet har kommit under öfvervägande, dels huruvida auktoriserandet af handel med utländska premieobligationer borde inskränkas till sådana utgifna af *stater*, dels huruvida det borde utsträckas äfven till obligationer, med vederbörande regerings auktorisation utgifna af utländska bolag eller andra korporationer. Inskränkning till blott statsobligationer har Utskottet dock så mycket mindre ansett sig böra föreslå, som ett stort antal af främmande kommuner utgifna obligationer finnas å svenska händer och torde vara att anse för lika solida som statspapper. Utsträckning åter till utländska enskilda bolags premielån af den åtgärd, motionären föreslagit, tilltror sig Utskottet ej att förorda; frågan derom torde för öfrigt ej undgå regeringens uppmärksamhet, derest Riksdagen besluter en framställning till Kongl. Maj:t, i enlighet med motionärens förslag.

Utskottet får således hemställa,

att Andra Kammaren för sin del besluter, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att

Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huruvida ej förordningen den 6 Augusti 1881 angående förbud mot lotterier m. m. borde så till vida förändras, att den icke varder tillämplig å utländska premieobligationer, utgifna af stat eller kommun, dock att äfven i detta fall handel med så kallade promesser fortfarande vare förbjuden.

Stockholm den 1 Maj 1882.

På Utskottets vägnar:

A. HEDIN.
